מחוון: מבחן בהלכה: בין אדם לחברו (ליקוטים ב, פרק א)

מחוון של המורה החדש. לקבל כל תשובה נכונה ומנומקת, גם בניסוח אחר. בסוגריים: מקור התשובה (לידיעת המורה; לא נדרש מן התלמידים אלא אם השאלה מבקשת מקור). כשיש מנהגים שונים, לקבל כל מנהג מוכר ולכבד את מנהג הבית של התלמיד.

1 **חלק א:** ב. רבי עקיבא (ספרא קדושים; ליקוטים ב א, א).

2 **חלק א:** ב. לשון הרע: המספר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת. רכילות היא העברת דברים מאדם לאדם ("כך אמר עליך פלוני"), והאומר שקר נקרא מוציא שם רע (רמב"ם, דעות ז, ב).

3 **חלק א:** א. "ולא הזהירה תורה אלא על שנאה שבלב" (רמב"ם, דעות ו, ה). המכה והמחרף אסורים מצד איסורים אחרים.

4 **חלק א:** ב. נטירה: נותן, אבל מזכיר את העלבון ("איני כמותך"). נקימה היא לסרב "כדרך שלא השאלתני" (רמב"ם, דעות ז, ז-ח).

5 **חלק א:** ג. שנאת חינם (יומא ט, ב; ליקוטים ב א, יא).

6 **חלק א:** ב. "ולא יהיה כקרח וכעדתו" (במדבר יז, ה; סנהדרין קי, א; ליקוטים ב א, יח).

7 **חלק ב:** לספר בשבחו של חברו; לחוס על ממונו כמו על ממון עצמו; לרצות בכבודו כמו בכבוד עצמו (כל שתיים: 3 נק' לכל אחת). הסבר (2 נק'): כל נימוק סביר, למשל: מעשים חוזרים בונים את הרגש, האהבה נמדדת במעשים, כך המצווה ברורה לכל אחד.

8 **חלק ב:** א. נקימה: לא עוזר לחברו (לא משאיל) כי חברו לא עזר לו. נטירה: עוזר, אבל שומר את העלבון בלב ומזכיר אותו. (2 נק' לכל הגדרה.) ב. כל זמן שאדם נוטר וזוכר את הדבר, הוא עלול לבוא לנקום; לכן צריך למחות את הדבר מן הלב לגמרי (רמב"ם, דעות ז, ח). (4 נק')

9 **חלק ב:** א. אסור: לשנוא בלב ולשתוק (כמו אבשלום ששנא את אמנון ולא דיבר איתו). מצווה: להודיע לחברו ולומר לו "למה עשית לי כך?" (הוכח תוכיח), ואם ביקש מחילה, צריך למחול (3 נק' לכל חלק). ב. המוחל בלבו מוותר על כבודו ואינו שומר טינה כלל, וזו מעלה (2 נק'); אין חובה, כי התורה הקפידה רק על המשטמה, השנאה שבלב, וכאן אין שנאה (2 נק'). (רמב"ם, דעות ו, ט.)

10 **חלק ג:** א. "בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא יט, טו; שבועות ל, א) או "והוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות א, ו). ב. (4 נק' לכל שורה) נועה, אדם בינוני: כשאפשר לפרש לכאן ולכאן, מצווה לדון לכף זכות (אולי החזירה דף שהתבקשה להעביר). הרב, ירא שמיים: מצווה לדון לכף זכות גם כשההסבר דחוק ("החושד בכשרים לוקה בגופו", שבת צז, א). הרמאי: מי שידוע ברשעו אין חובה לדון לכף זכות, ומותר להיזהר ממנו ולא למסור לו את הארנק. (ליקוטים ב א, י, על פי רמב"ם בפירוש המשנה אבות א, ו.) לקבל גם: "אבל צריך להיזהר לא לקבוע מתוך שנאה שאדם הוא רשע".

11 **חלק ד:** א. כן, המזיק חייב לשלם את הנזק, גם בלי כוונה (3 נק'). ב. לפנות אליו, להוכיח אותו ולהסביר לו שעליו לשלם (3 נק'). ג. כן. כשהוא מסרב, מצווה לספר לאחראים על רכוש הציבור כדי שיוכלו לגבות את התיקון: "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט, טז), כלומר להציל גם את ממון חברו, ויש בזה גם השבת אבדה. כיוון שהמטרה להציל ממון ולא לבזות, אין כאן איסור לשון הרע (ליקוטים ב א, כא; חפץ חיים, לשון הרע כלל י). (6 נק')

12 **חלק ד:** מותר, ואף מצווה, כדי להציל את חברתה מנזק (2 נק'). תנאים (4 נק' לכל אחד, עד 8): לדעת את הדבר בוודאות או לבדוק היטב; כוונה טהורה להציל ולא לבזות; לא להגזים, לספר רק את מה שנחוץ; שהסיפור באמת יכול לעזור (אין דרך אחרת). (חפץ חיים, הלכות לשון הרע כלל י; ליקוטים ב א, יג.)

13 **חלק ד:** א. אונאת דברים והלבנת פנים: "ולא תונו איש את עמיתו" (ויקרא כה, יז); ובמיוחד ברבים: "המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא" (רמב"ם, דעות ו, ח; בבא מציעא נח, ב). (4 נק') ב. המתבייש מאדים ואחר כך הדם "יורד" מפניו והוא מחוויר, כמו מת; הבושה פוגעת בו כמעט כמו פגיעה בגוף (בבא מציעא נח, ב). (4 נק') ג. מתמר: כשהוציאו אותה להישרף, לא אמרה בפומבי שיהודה הוא האב, אלא שלחה אליו את החפצים שלו ("הכר נא") כדי שיודה בעצמו (בראשית לח; בבא מציעא נט, א). (4 נק')